

Устинова І.П., к.ю.н., доцент,
Дроншкевич Є. О., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО КРЕДИТУ

Державний кредит виступає головним інструментом фінансової політики держави, результатом його застосування при акумуляції тимчасово вільних коштів може бути як прогрес, так і регрес економіки держави.

Державний кредит як економічна категорія має різні підходи. Одні вчені вважають, що державний кредит – це операції із залучення та надання кредитних ресурсів, що здійснюються органами державного управління [1, с. 84]. Інші, що державним кредитом є специфічна ланка державних фінансів, за допомогою якої залучаються фінансові ресурси для фінансування дефіциту державного бюджету та платіжного балансу країни, забезпечення програм розвитку окремих галузей та підприємств, стабілізації валютної системи [2, с. 28].

Отже, державний кредит являє собою систему відносин грошового характеру, що виникають при залученні державою для тимчасового використання вільних коштів юридичних і фізичних осіб на добровільних засадах. Державний кредит як правова категорія, вважаємо, виступає як урегульовані правовими нормами відносини з акумуляції державою тимчасово вільних коштів юридичних і фізичних осіб на принципах добровільності, терміновості і поворотності з метою покриття бюджетного дефіциту і регулювання грошового обігу [3, с. 284]. Такої позиції притримуються більшість вчених-юристів, серед яких М. Кучерявенко, М. Нестеренко, Л. Воронова.

Державний кредит виділяють як окрему ланку державних фінансів, адже він являє собою особливу форму фінансових відносин держави. Інститут державного кредиту відносять до Особливої частини фінансового права, на який поширюють свою дію норми Загальної частини. Особливостями державного кредиту є: добровільний характер; поворотність і платність: внесена сума повинна бути повернена з відсотками через визначений період часу; під час запозичення коштів державою забезпеченням кредиту виступає усе майно, що перебуває у її власності, майно певної територіальної громади або визначена сума її доходу; на рівні центрального уряду державні позики не мають конкретного цільового характеру. В той час як запозичення на більш низьких територіальних рівнях досить набувають чіткої цільової спрямованості.

Стаття 9 Бюджетного кодексу України регламентує, що доходи

держави складають: податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом та трансфери [4]. Проте, слід звернути увагу, що юридична природа державного кредиту на стадії його отримання передбачає надходження коштів до державного бюджету, відповідно до того, що суми позик кредиту являють собою доходну частину бюджету. Хоч кошти, отримані внаслідок державного кредиту, повинні погашатися, їх можна вважати специфічним різновидом доходів держави. Проте, вважаємо, що характерні ознаки, методи правового регулювання, статус суб'єктів фінансових кредитних відносин, особливості норм щодо державного кредиту відмежовують його від основних доходів держави. Розглядаючи державний кредит як фінансово-правову категорію, слід звернути увагу на його основні функції.

1. Розподільча функція державного кредиту забезпечує формування централізованих грошових фондів держави, а також їх використання на принципах строковості, платності і повернення.

2. Регулююча функція відображується у тому, що, виступаючи як учасник кредитних відносин, держава впливає на стан грошового обігу, рівень процентних ставок на ринку грошей і капіталів, на виробництво і зайнятість.

3. Контрольна функція напряму пов'язана з фінансовою діяльністю держави та станом централізованого фонду грошових коштів та охоплює рух коштів у двосторонньому порядку, оскільки передбачає повернення і відшкодування отриманих коштів. Крім того, контрольну функцію здійснюють не лише фінансові структури, а й кредитні установи.

Проблемним питанням в Україні є регулювання обігу кредитних коштів. Зважаючи на зарубіжний досвід, відомо, що кошти державного кредиту слід вкладати у виробничу сферу, відповідально обираючи конкретні галузі народного господарства, на які й буде спрямоване фінансування за рахунок запозичення. Такий принцип інвестування дозволяє виплачувати проценти за рахунок одержаних доходів від результатів господарської діяльності. Проте, в Україні існує проблема бюджету поглинання. Таким чином, кредитні кошти витрачаються на погашення заборгованості із заробітної плати та погашення раніше випущених позик, що призводить до збільшення заборгованостей.

Проблемним аспектом відносин у державних запозиченнях є ефективність контролю з боку уповноважених фінансових органів, зокрема цільовому використанню кредитних коштів, своєчасності виплати відсотків державного кредиту та строкам погашення заборгованості.

Отже, державний кредит можна вважати специфічним видом доходів держави. Коректне цільове використання кредитних коштів може позитивно впливати на економіку держави шляхом створення нових робочих місць, розбудови національного виробництва та розгалуження міжнародних економічних зв'язків. Контроль за цільовим використанням

є невід'ємною частиною як залучення позикових коштів до державного бюджету, так і їх повернення. На вирішення проблем, досліджених у роботі, пропонуємо конкретизувати специфіку доходів, акумульованих внаслідок отримання державного кредиту, у бюджетному законодавстві та встановити жорсткі методи контролю за цільовим залученням кредитних коштів і строками погашення заборгованості.

Література

1. Вахненко Т. Взаємодія політики державних запозичень і грошово-кредитної політики у забезпеченні розвитку фінансової системи України. *Банківська справа*. 2008. № 2. С. 84-86.

2. Омельчук С. Теоретичні підвалини кредитного фінансування державних потреб. *Економіст*. 2007. № 4. С. 27-29.

3. Воронова Л.К., Кучерявенко М.П., Пришва Н.Ю. та ін. Фінансове право України: навч. посіб. Київ: Правова єдність, 2009. С. 284-285.

4. Бюджетний кодекс України від 25 верес. 2019 р. № 74-ІХ. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50-51. Ст. 572.

УДК 338.262.4 (043.2)

Устинова І.П., к.ю.н., доцент,

Концева М.Д., студентка,

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ГЕНДЕРНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Гендерно орієнтоване бюджетування – це визнаний в усьому світі інструмент досягнення гендерної рівності, який сприяє підвищенню ефективності використання бюджетних коштів.

Сьогодні політика гендерної рівності є важливим чинником глобального розвитку і фундаментальним правом людини. Більшість урядів узяли на себе зобов'язання щодо досягнення цілей гендерної рівності і впровадження гендерних аспектів у державну політику. З цією метою були створені численні інструменти і підходи. Починаючи з 1995 року ряд міжнародних організацій та інституцій, зокрема Фонд розвитку для жінок ООН (ЮНІФЕМ, зараз ООН Жінки), Програма розвитку ООН (ПРООН), Європейська економічна комісія ООН (ЄЕК ООН) та інші, виступили ініціаторами інтегрування гендерного підходу до бюджетів і таким чином сприяли розвитку концепції і стратегії гендерно-орієнтованого бюджетування (ГОБ) [1].

ГОБ – це застосування комплексного гендерного підходу в бюджетній політиці та бюджетному процесі на державному й місцевому рівнях, що включає розподіл бюджетних коштів за гендерним принципом, а також